

Dr. Bilâl N. Şimşir

TÜRKİYE - ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ

Büyükelçilik Anıları (1985-1988)

İstanbul, 2018

Tarihçi
Kitabevi

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 122

Genel Yayın Yönetmeni
Necip Azakoğlu

Editör
Necip Azakoğlu

Yayına Hazırlayan
Nevin Azakoğlu

Kapak ve sayfa tasarımı
Çağlar Yalçın

Kapak Resmi:
Bilal N. Şimşir'in portresi: Ressam Nikolin Ivana, Şubat 1988, Arnavutluk

Birinci Baskı: ASAM, 2001, Ankara
Tarihçi Kitabevi'nde birinci Baskı: Nisan 2018, İstanbul

Boyutlar: 13,5 x 21 cm
Sayfa sayısı: 560

ISBN: 978-975-2466-17-3

Baskı ve cilt
İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri
Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8 Yenibosna
BAHÇELİEVLER-İSTANBUL
+90 (212) 496 11 11
Sertifika no: 10614

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.
Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayınlanamaz.

Tarihçi Kitabevi
Sertifika No: 17618

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İSTANBUL
Tel: 0216 418 68 86 GSM: 0530 370 74 11
www.tarihcikitavebi.com info@tarihcikitavebi.com

 tarihcikitavebi

 TarihciKitavebi

 tarihcikitavebi

Dr. Bilâl N. Şimşir

TÜRKİYE - ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ

Büyükelçilik Anıları (1985-1988)

İstanbul, 2018

Carihçi
Kitabevi

Dr. Bilal N. ŞİMŞİR Bulgaristan'da doğdu. 1957'de Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'den mezun oldu. Aynı fakültede 3 yıl kadar Diploması Tarihi Kürsüsü'nde asistanlık yaptıktan sonra Mart 1960'ta Dışişleri Bakanlığına geçti. Paris, Şam, Lahey Büyükelçiliklerinde başkâtip ve müsteşar, Londra'da başkonsolos; merkezde şube müdürü, daire başkanı, genel müdür yardımcısı ve iki dönem genel müdür olarak görev yaptı. Arnavutluk, Çin, Avustralya ve Güney Pasifik ülkelerinde büyükelçi olarak Türkiye'yi temsil etti. 38 yılı Dışişleri'nde olmak üzere 41 yıllık devlet hizmetinden sonra 1998 yılında emekliye ayrıldı.

Dr. Şimşir aynı zamanda uluslararası düzeyde bir tarihçi ve araştırmacı yazardır. 1976 yılında Türk Tarih Kurumu asli üyeliğine seçildi. Osmanlı-Türk diplomasi tarihi üzerinde uzmanlaşmıştır. Bugüne kadar 115 cilt kitaba ve 257 bilimsel makaleye imza atmıştır. Atatürk konusunda Türkiye'de en çok eser vermiş tarihçilerimizden biridir. ABD, Fransa, İngiltere, Hollanda, Macaristan, Azerbaycan, Pakistan, Avustralya ve Tunus'ta kitapları ve makaleleri yayımlanmıştır. Eserleri dünya kataloglarına girmiş ve kaynak olarak kullanılmaktadır.

Paye ve Ödülleri

- Ankara Üniversitesi Fahri Doktorluk Payesi
- İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Fahri Doktorluk Payesi
- Afet İnan Tarih Ödülü
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Sedat Simavi Ödülleri
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Üstün Hizmet Ödülü
- Türk Tarih Kurumu Hizmet Madalyası
- Türksav Türk Dünyası Hizmet Ödülü

(Şimşir'in kitapları 521-525. sayfalar arasında yer almaktadır.)

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
I. TİRANA'YA BÜYÜKELÇİ ATANIYORUM	17
II. TÜRKİYE - ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ TARİHÇESİ (1912-1985)	31
III. TİRANA'DA İLK İKİ AY (KASIM-ARALIK 1985)	79
IV. ARNAVUTLUK'TA BİR YARIYIL (OCAK-HAZİRAN 1986)	116
V. T.C. DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI MÜSTEŞARI BÜYÜKELÇİ NECDET TEZEL'İN ARNAVUTLUK ZİYARETİ (9-12 HAZİRAN 1986)	179
VI. SOSYALİST ARNAVUTLUK'TA TÜRK BÜYÜKELÇİSİ OLMAK	199
VII. 1986 YILININ İKİNCİ YARISINDAN NOTLAR VE GELİŞMELER (TEMMUZ-ARALIK 1986)	219
VIII. DEVLET BAKANI TINAZ TİTİZ'İN ARNAVUTLUK ZİYARETİ (24 - 27 ARALIK 1986)	254
IX. MAKAM TAŞITI VE HİZMETLİLER	265
X. TBMM BAŞKANI NECMETTİN KARADUMAN'IN ARNAVUTLUK ZİYARETİ (16-19 MART 1987)	274
XI. ARNAVUT VE TÜRK VALİLERİN KARŞILIKLI ZİYARETLERİ	307
XII. 1987 YILINDA DİĞER BAZI GELİŞMELER VE NOTLAR	321
XIII. TİRANA'DA 29 EKİM RESEPSİYONU	356
XIV. ARNAVUT DIŞİŞLERİ BAKAN YARDIMCISI SOKRAT PLAKA'NIN TÜRKİYE ZİYARETİ (22-27 KASIM 1987)	368

XV. ARNAVUT BAĞIMSIZLIĞININ 75. YILDÖNÜMÜ (28 KASIM 1987)	378
XVI. “ARNAVUT BÜYÜKLERİ” VE GURBETTEKİ “ARNAVUTLAR”	387
XVII. TÜRK VE ARNAVUT DIŞİŞLERİ BAKANLARININ KARŞILIKLI ZİYARETLERİ KONUSU	399
XVIII. ARNAVUTLUK HALK MECLİSİ PREZİDYUMU BAŞKAN YARDIMCISI RİTA MARKO’NUN TÜRKİYE ZİYARETİ (22-27 MART 1988)	413
XIX. ARNAVUTLUK HAFİF SANAYİ BAKANI VİTO KAPO’NUN TÜRKİYE ZİYARETİ (6-13 NİSAN 1988)	430
XX. ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ PROF. DR. NECDET SERİN’İN ARNAVUTLUK ZİYARETİ (16-20 NİSAN 1988)	436
XXI. ARNAVUTLUK İLE SAĞLIK ALANINDA İŞBİRLİĞİ KONUSU	440
XXII. KISA KISA NOTLARLA TİRANA’DA SON ALTI AY (OCAK-HAZİRAN 1988)	448
XXIII. ARNAVUT DOSTLARA VEDA EDİYORUM	472
XXIV. CUMHURBAŞKANI TURGUT ÖZAL’IN ARNAVUTLUK ZİYARETİ (18-20 ŞUBAT 1993)	484
EK1. ARNAVUT ASILLI OSMANLI SADRAZAMLARI (1474 -1920)	489
EK 2 TÜRKİYE-ARNAVUTLUK İLİŞKİLERİ KRONOLOJİSİ (1923 -1993)	498
DR. BİLÂL N. ŞİMŞİR’İN KİTAPLARI	521
GÖRSELLER	526
DİZİN	547

ÖNSÖZ

Bu kitap, benim meslek anılarımın Arnavutluk bölümüdür. 1985-1988 yıllarında Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi olarak Arnavutluk'ta görev yaptım. 30 ay Arnavut dostlar arasında bulundum; orada yaşadıklarımı, gezip gördüklerimi ve izlenimlerimi sıcağı sıcağına not ettim, günlük tuttum ve o notlara dayanarak anılarımı kaleme aldım. Kitaba **Türkiye-Arnavutluk İlişkileri** adını verdim. Açıklayıcı alt başlık olarak da **Büyükelçilik Anıları (1985-1988)** dedim. "Arnavutluk Sefaretnamesi" de diyebilirdim.

Bilindiği gibi, eski elçilerimiz dış görevlere giderler, gezip görürler, gördüklerini ve izlenimlerini yazıya dökerlerdi. Hangi şartlarda ve nasıl görev yapmış olduklarını anlatırlar, gelecek kuşaklara belge ve eser bırakırlardı. Onların görev sonunda yazıp bıraktıkları bu eserlere veya genel raporlara sefaretname denirdi. Elçi **Kara Mehmet Paşa'nın** Viyana Sefaretnamesi (1655), Elçi **Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet Efendi'nin** Fransa Sefaretnamesi (1720), Elçi **Ahmet Dürri Efendi'nin** İran Sefaretnamesi (1721) gibi...¹

Atatürk döneminde görev yapmış bazı elçilerimiz de meslek anılarını yazarak bir bakıma eski sefaretname geleneğini sürdürmüşlerdir. **Memduh Şevket Esendal'ın Tahran Anıları...** (Ankara: 1999),² **Ali Fuat Cebesoy'un Moskova Hatıraları** (İstanbul: 1955), Rıdvanbeyoğlu **Hüsrev Gerede'nin Siyasî Hatıralarım I: İran, 1930-1934** başlıklı anıları (İstanbul: 1952) ve **Harp İçinde Almanya (1939-1942)** adlı eser

1 Bkz. Faik Reşit Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnameleri*, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara:1968.

2 Memduh Şevket Esendal, *Bütün Eserleri - 16. Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar*, Derleyen ve Baskıya Hazırlayan: Muzaffer Uyguner, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1999.

(İstanbul: 1994), **Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Zoraki Diplomat** adlı eseri (İstanbul: 1955), **Ali Türkgeldi'nin Brezilya** adlı kitabı (İstanbul: 1932) vs. o dönemin sefaretnameleri gibidir. Türkiye'nin ilk Rio de Janeiro Elçisi Ali Türkgeldi, Brezilya adlı kitabını yazarken eski sefaretname yazarlarının izinde yürüdüğünü açıkça belirtir.

Günümüzde de eski diplomatlarımız meslek anıları türünde üst üste değerli eserler vermektedirler. Böyle eserler vermiş olan meslektaşlarımızdan ilk çırpıda aklıma gelenlerin isimlerini şöyle sıralayabilirim: **Zeki Kunalp**,³ **Semih Günver**,⁴ **Mahmut Dikerdem**⁵ **Hamit Batu**,⁶ **Berduk Olgaçay**,⁷ **Melih Esenbel**,⁸ **Fuat Bayramoğlu**,⁹ **Oğuz Gökmen**,¹⁰ **Erdem Eme**¹¹ **Nihat Dinç**,¹² **Kâmuran Gürün**,¹³

3 Zeki Kunalp, *Sadece Diplomat, Anılar-Belgeler*, İSİS, İstanbul: 1999.

4 Semih Günver; *Tanınmayan Meslek / Anılar ve Portreler*, A.Ü. SBF, Ankara: 1984, *Fatın Rüştü Zorlu'nun Öyküsü*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1985; *Kızgın Dam Üstünde Diploması / Avrupalı Olabilmenin Bedeli*, Milliyet Yayınları, İstanbul: 1989; *Tac Mahal Otel / Anılar ve Öyküler*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1994.

5 Mahmut Dikerdem, *Hariciye Çarkı*, Cem Yayınları, *Orta Doğu Devrim Yılları*, Cem Yayınları, *Üçüncü Dünyadan*, Cem Yayınevi, İstanbul.

6 Hamit Batu, *Moskova'da Kruşçev Yılları*, İSİS, İstanbul.

7 İsmail Berduk Olgaçay, *Tasmalı Çekirge*, İz Yayıncılık, İstanbul: 1990.

8 Melih Esenbel, *Kıbrıs-1 : Ayağa Kalkan Adam*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1998.

9 Gönülden Gönüle, *Fuat Bayramoğlu ile Anılarda* (Yayına Hazırlayan Prof. İsmail Parlatur), İstanbul: 1993.

10 Oğuz Gökmen, *Bir Zamanlar Hariciye / Eski Bir Diplomatın Hatıraları*, İstanbul: 1999.

11 Erdem Erner, *Davulun Sesi (Dışişlerinde 44 Yıl)*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1993.

12 Nihat Dinç, *Gönüllü Diplomat (Bir Diplomatın Meslek Yaşamından Notlar)*, İthaki Yayınları, İstanbul: 1998.

13 Kamuran Gürün, *Akıntıya Kürek, Bir Büyükelçinin Anıları*, Milliyet Yayınları, İstanbul: 1994; *Bükreş-Paris-Atina, Büyükelçilik Anıları*, Milliyet Yayınları, İstanbul: 1994; *Fırtınalı Yıllar, Dışişleri Müsteşar-*

Ercüment Yavuzalp,¹⁴ Faik Melek,¹⁵ Nazmi Akıman,¹⁶ Ecmel Barutçu¹⁷ Turgut Tülümen,¹⁸ Ergun Sav,¹⁹ Kemal Girgin,²⁰ Tanşuğ Bleda,²¹ Ömer E. Lütem,²² Mustafa Aşula,²³ Selâhattin Ülkümen,²⁴ Yavuz Gör,²⁵ Haluk Afra,²⁶ Reha Aytaman,²⁷ Yıldırım Keskin.²⁸ Bazıları aramızdan ayrılmış olan bu meslektaşlarımızın yazıp yayınladıkları meslek anıları, başka başka isimler taşısalar da çağdaş birer sefaretname

lğı Anıları, Milliyet Yayınları; İstanbul: 1995.

- 14 Ercüment Yavuzalp, *Menderes'le Anılar*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1991; *Kıbrıs Yangınında Büyükelçilik, 1967-1970*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1993; *Liderlerimiz ve Dış Politika, Bir Diplomat Gözüyle*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1996; *Dış Politikada Oyunun Kuralları*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1998.
- 15 Faik Melek, *Hepsi Geldi Geçti / Dışişleri'nde 43 Yıl*, Milliyet Yayınları, İstanbul: 1994.
- 16 Nazmi Akıman, *Türk-Yunan ilişkileri*, İstanbul: 1993.
- 17 Ecmel Barutçu, *Hariciye Koridoru*, 21. Yüzyıl Yayınları, Ankara: 1999.
- 18 Turgut Tülümen, *Hayat Boyu Kıbrıs*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul: 1998; *İran Devrimi Hatıraları*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul: 1998; *Bir Karakashi*, Kavaklıdere Kültür Yayınları, Ankara: 2001.
- 19 Ergun Sav, *Diplo-dramatik Anlatılar*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1992; *Diplomaturka / Bir Diplomat Yazarın Anıları*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 2000.
- 20 Kemal Girgin, *Dünyanın Dört Bucağı / Bir Diplomatın Anıları*, 1957-1997, Milliyet Yayınları, İstanbul:1998
- 21 Tanşuğ Bleda, *Maskeli Balo*, Doğan Kitapçılık, İstanbul: 2000 (Bu kitapta, yazarın 1968-1970 yıllarına ait Arnavutluk anıları da yer almaktadır s.47-60.)
- 22 Ömer E. Lütem, *Türk-Bulgar İlişkileri, 1983-1989, Cilt I: 1983-1985*, ASAM Yayınları, Ankara: 2000.
- 23 Mustafa Aşula, *Dışişleri Albümü*, Nurol Matbaası, Ankara: 2000.
- 24 Selâhattin Ülkümen, *Bilinmeyen Yönleriyle Bir Dönemin Dışişleri*, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., İstanbul: 1993.
- 25 Yavuz Gör, *Seyahatname*, Çağdaş Yayınları, İstanbul: 1996.
- 26 Haluk Afra, *Hariciyeciler Dedikoduyu Sever*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 1999.
- 27 Reha Aytaman, *Sinirli Yıllar (Dışişleri'nde 42 Yıl)*, Milliyet Yayınları, İstanbul: 1999.
- 28 Yıldırım Keskin, *Avrupa Yollarında Türkiye*, Bilgi Yayınevi, Ankara: 2001.

VI SOSYALİST ARNAVUTLUK'TA TÜRK BÜYÜKELÇİSİ OLMAK

Karşılaştığım Zorluklardan Bazıları-Bütün Harcamalarımızı Dolarla Yapıyoruz-Üzüntümüz Arnavutlara Duyuruluyor-Bir Olay ve Yeni Girişim-Arnavut Cevabı ve Sonrası

Tirana'da en iyi duygularla göreve başladım. Dost ve kardeş bildiğim Arnavutlarla ilişkilerimizi daha da geliştirmek için şevkle işe sarıldım ama çok geçmeden tatsız muamelelerle karşılaşmaya başladım. Görevimi yapmam zorlaştırılıyor, önüme engeller çıkarılıyordu.

Evet, Tirana'da Türkiye Büyükelçisi'yim. Arnavutluk Hükümeti'nin agremasıyla, yani uygun görmesiyle bu ülkede göreve başladım. Kendi Cumhurbaşkanımız da benim güvenilir bir kişi olduğumu belgeleyen bir Güven Mektubu verdi ve bu mektubu Arnavutluk Devlet Başkanı'na elden sundum. Dahası, gittikleri ülkelerde görevlerini yapabilsinler diye devletler hukuku da diplomatlara ayrıcalıklar ve dokunulmazlıklar tanıdı. Ama bütün bunların Sosyalist Arnavutluk'ta adeta hiçe sayıldığını gördüm ve yaşadım.

Tirana'ya varışında bana sanki kaçakçıymışım gibi davranılmıştı. Uçak kargo olarak gönderdiğim kişisel eşya sandıklarım havaalanında açılmış, eşyalarım altüst edilip aranmış, hatta kâğıt mendil paketleri gibi ufak tefek bazı parçalar alınmıştı.

Arnavutluk dışından ısmarladığımız içki, sigara ve eşya kutuları da tek tek açılmaktadır. Siparişlerimiz hakkında bizim önceden verdiğimiz bildirimlere, yazılı beyanlarımıza itibar edilmemekte, kutuların içindekiler muayene edilmek-

te, ondan sonra Büyükelçiliğimize gönderilmektedir. Bir defasında Peter Justesen kamyonuyla Büyükelçiliğimize kadar getirilen kutularım da Arnavut görevliler tarafından benim önümde açılıp kontrol edildi. Bu muayeneler için 30'ar lek gibi bizden bir de ücret alınmaktadır.

Türkiye'den veya Türkiye dışından Tirana adresime gönderilen bütün özel mektuplarım Arnavut görevlilerce açılmaktadır. Ondan sonra zarflar kalitesiz bir zamkla acemice kapatılmakta ve üzerlerine o günün posta damgası vurularak bize getirilmektedir.

Ankara'dan gönderilen resmî zarflarımız da balmumu mührü kırılarak açılmaktadır. Balmumu sonra tekrar eritilip iğreti biçimde yapıştırılmaktadır. Bu durumu Büyükelçilikteki çalışma arkadaşlarımızla tekrar tekrar saptadık ve açılmış olan zarfları atmayıp muhafaza ettik.

Arnavutluk Dışişleri Bakanlığı ile bütün randevularımı yalnız Protokol Dairesi aracılığıyla alabiliyorum. Doğrudan hiçbir Dışişleri görevlisine telefon edemiyorum. Zaten öteki dairelerin telefon numaraları bize verilmiyor. Tirana'da başvurabileceğimiz bir telefon rehberi, bir adres kitabı yok. Sık sık ve bazı durumlarda acilen görüşmem gereken Türkiye işlerine bakan dairenin Genel Müdürü Piro Bit'a'nın telefon numarasını dahi hiç öğrenemedim.

Tirana'da elimizde sadece üç telefon numarası vardır: Dışişleri ve Dış Ticaret Bakanlıkları Protokol Daireleri'nin birer telefonu ile Kültürel Komite'nin bir telefonu. Bu üç dairenin yetkilisi dışında başka hiçbir Arnavut yetkiliyle resmî veya özel telefon konuşması yapmamız mümkün değildir. Diğer Arnavut yetkililerin telefonları bize katiyen verilmemektedir. Ankara Üniversitesi rektörünün Arnavutluk ziyareti dolayısıyla Tirana Üniversitesi rektörüyle bir konuyu acilen görüşmem gerekiyordu. Bütün ricalarıma rağmen rektörün telefonu bana verilmediği gibi, santral aracılığıyla da rektö-

re ulaşmam mümkün olmadı. Rektöre söylemem gerekenleri Protokol'e bildirmem ve sonucunu Protokol'den almam gerektiği hatırlatıldı.

Arnavutlara doğrudan mektup veya davetiye göndermem de mümkün değildir. Mektup ve davetiyeleri postayla değil, Dışişleri Protokol Dairesi kanalıyla gönderebiliyorum. Yılbaşı tebrik kartlarımı, Cumhuriyet Bayramı davetiyelerimi, kokteyl, yemek davetiyelerimi de hep Protokol aracılığıyla yollayabiliyor ve cevaplarını da yine Protokol'den alıyorum. Protokol'ü atlayarak herhangi bir Arnavutluk vatandaşına doğrudan mektup veya kart yollamam fiilen mümkün değildir, çünkü elimizde hiçbir Arnavut'un adresi veya telefonu yoktur. Kokteyl veya yemek davetiyelerimizi Protokol kanalıyla gönderirken de sık sık zor durumlarda bırakıyoruz. Protokol Dairesi çok ağır çalışıyor, cevapları çok geç bildiriyor ve sık sık bizi zorda bırakıyor.

Tirana'da et, tavuk, yağ, süt, yumurta, un gibi yemek malzemesini her zaman bulmak mümkün olmadığından, resmî yemek düzenlemek bir sorun oluyor. Örneğin Şubat 1986'da Türkiye'ye giden iç Ticaret Bakanı Osman Murati onuruna Büyükelçilikte bir yemek vermek istedim. Protokol'den alacağımızı cevabı günlerce bekledim. Bakan'ın yemeğe gelip gelmeyeceğini bir türlü anlayamadım. Sonunda, öngördüğümüz yemek vaktine iki saat kala, "Bakan bu akşam yemeğe gelecek" diye cevap verildi. Tabiatıyla güç durumda kaldık ve yemeği ucu ucuna, zar zor yetiştirebildik.

Arnavutluk'ta herhangi bir Arnavutluk vatandaşının evine gitmem söz konusu değildir. Kim olursa olsun, hiçbir Arnavut beni evine çağıramaz, evini bana dıştan bile gösteremez, çoluk çocuğunu bana tanıştıramaz, evinde bana bir ikramda bulunamaz. Arnavutluk'ta görev yaptığım zaman içinde hiçbir Arnavut evinin içini görebilmiş değilim. Hiçbir Arnavutluk vatandaşının evinde bir fincan kahve içebilmiş değilim.

DİZİN

A

ABD, 87, 123, 132, 168, 261, 263, 281, 285, 370, 480.
 Abdihoşha, Ali, 100.
 Abdülhamid II, Sultan, 73, 496.
 Abu Dabi, 22.
 Adayılmaz, Yetkin, 82, 90, 146, 147, 148, 169, 174, 246.
 Adriyatik, 204, 294.
 Afganistan, 27, 92, 185, 525.
 Afra, Haluk, 9.
 Afyonkarahisar, 74, 501.
 Agim Kroi, 163, 212, 234, 257, 263, 469.
 Agolli, Dritero, 99, 100, 163, 251, 282, 385, 386, 390, 469, 473.
 Agolli, Zeki, 124, 125, 129, 234, 251, 325, 470.
 Ahmed Dürri Efendi, 7
 Ajazi, Pajtim, 177, 191, 192, 234, 255, 256, 263.
 Akarcalı, Bülent, 446.
 Akay, Erdil, 25.
 Akbal, Oktay, 236.
 Akbal, Şerafettin, 175.
 Akbulut, Yıldırım, 413, 414, 416, 421, 422, 423, 424, 425, 476.
 Akıman, Nazmi, 9, 30.
 Akşin, Abdüllahat, 35.
 Akşin, Dilek, 458.
 Akşin, Mustafa, 161, 224, 239, 263, 458.

Akşin, Sina, 224,
 Aktan, Nusret, 242.
 Alemdar Mustafa Paşa, 495.
 Alexandre (İskender Bey), Prens, 45, 172, 173, 455.
 Alia, Ramiz, 15, 22, 23, 79, 84, 85, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 118, 120, 121, 131, 133, 152, 155, 165, 187, 188, 191, 216, 244, 245, 250, 274, 276, 277, 278, 279, 280, 282, 286, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 331, 360, 378, 381, 382, 384, 385, 392, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 421, 422, 423, 426, 427, 428, 429, 432, 472, 476, 511, 517, 518, 531, 532, 533, 534, 543.
 Aliağa Rafinerisi, 318.
 Almanya (Doğu ve Batı), 7, 46, 50, 59, 88, 98, 123, 155, 178, 270, 366, 390, 403, 404, 407, 444, 449, 471.
 Alonso, Carlos, 125.
 Alpan, Necip P., 120, 383, 385, 389.
 Altan, Ümmet, 83, 162, 175, 237.
 Amanullah Han, 27.
 Amcazade Hüseyin Paşa, 495.
 Amerika, ayrıca bkz. ABD, 75, 87, 89, 292, 303, 346, 370.
 Amman, 22, 416.
 Anadolu, 17, 32, 74, 104, 124, 173, 236, 249, 351, 387, 394, 396, 398, 423, 425, 467, 489, 491, 494, 496, 514.

- Anıtkabir, 139, 423, 464.
 Ankara Palas, 27, 28, 30, 271, 399.
 Antalya, 225, 226, 307, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 351, 383, 514, 520.
 Anvers, 77.
 ANZAK, 291.
 Apaydın, Talip, 236.
 Arabacı Ali Paşa, 494.
 Arapi, Fatos, 100.
 Aras, Dr. Tevfik Rüştü, 50, 65.
 Arjantin, 178.
 Arnavutköy, 259, 260.
 Aslani, Muho, 292.
 Aspendos, 311.
 Asya, 63, 104, 106, 107, 128, 162, 464, 511.
 Aşan, İsmail, 116, 174, 175, 176, 177, 184, 393, 512.
 Aşula, Mustafa, 9.
 Ataman, Oktay, 326, 327.
 Atina, 8, 29, 30, 74, 77, 79, 80, 148, 156, 180, 205, 238, 266, 342, 354, 355, 404, 425, 432.
 Avlonya, bkz. Vlora, 32, 35, 45, 130, 151, 191, 219, 224, 225, 226, 256, 275, 280, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 376, 378, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 390, 398, 421, 475, 496, 499, 514, 516, 543.
 Avlonyalı Mehmed Ferit Paşa, 224, 496, 497.
 Avlonyalı Mustafa Paşa, 496.
 Avrupa, 9, 16, 32, 33, 49, 67, 76, 88, 98, 107, 114, 117, 123, 128, 132, 141, 162, 192, 197, 223, 270, 298, 303, 334, 340, 389, 412, 419, 458, 464, 496, 511.
 Avustralya, 11, 172, 525.
 Avusturya, 46, 152, 221, 390, 494.
 Ayasofya, 417.
 Ayaz Mehmet Paşa, 490.
 Ayaz, Nevzat, 416, 423, 424, 476.
 Aygen, Şaban, 83.
 Ayşe Hanım, 494.
 Ayvalık, 21, 22, 32, 348, 372.
- B
- Babameti, Luan, 337.
 Bağdat, 74, 77, 492.
 Bakkali, Nasho, 417.
 Balgat, 28.
 Balkar, Galip, 29, 272.
 Balluku, Beqir, 507.
 Bangladeş, 405.
 Baoslçı (Boğaziçi), 222.
 Barbaros Hayrettin Paşa, 346
 Barleti, Marin, 100.
 Barut, Lütü, 239, 241.
 Barutçu, Ecmel, 9.
 Barutçu, Mahir, 257, 259.
 Başer, Zekiye, 257.
 Başsoy-, Banu Sözüar, 353, 354, 355.
 Başsoy, Ülkü, 157, 353, 354.
 Batı Trakya, 248.
 Batu, Hamit, 8.
 Bayar, Cahit, 416, 423, 476.
 Bayar, Celâl, 219, 231, 233, 234.
 Bayat, Özer, 83, 119.
 Bayezid II, 489.
 Bayramoğlu, Fuat, 8.
 Bayur, Muzaffer Kâmil, 52, 55, 503.
 Bedia, Rasim, 508
 Bedük, Saffet Arkan, 319.
 Bega, Yunus, 99, 106, 108, 149, 169, 230, 250.
 Bekir Bey, (Klojka, Beqir), 83, 103, 144, 147, 150, 151, 225, 229, 231, 232, 233, 250, 313, 338, 348, 349, 358, 381, 456.
 Bektashi, Besnik, 278, 288.

- Belen, Semih, 22.
- Berat, 29, 32, 53, 55, 127, 202-204, 219, 227, 228, 309, 395, 398, 437, 438, 494.
- Bergama, 13162, 317, 512.
- Berisha, Sali, 485, 486, 518, 519.
- Berlin, 362.
- Bern, 75, 457, 459.
- Besarabya, 248.
- Beyatlı, Yahya Kemal, 26.
- Binkaya, Ali, 62, 68-72.
- Bita, Piro, 90, 99, 111, 125, 129, 169, 181, 182, 185, 200, 215, 216, 217, 218, 227, 228, 234, 250, 251, 310, 313, 324, 333, 334, 335, 336, 354, 402, 408, 448, 450, 471.
- Bitlis, 17.
- Bjela, 222
- Bleda, Tanşuğ, 9.
- Bocka, İllir, 518.
- Boğaz (İstanbul Boğazı), 104, 107, 417.
- Bolay, Ayhan, 336.
- Boletini, Isa, 130.
- Bonn, 154.
- Bosna-Hersek, 65, 219.
- Bozbeyli, Ferruh, 274, 507.
- Bozer, Ali, 364, 422.
- Brasilia, 25.
- Brezilya, 8, 75, 149.
- Buda, Aleks, 42, 126, 127, 163, 396, 473.
- Budapeşte (Budin-Peşte), 29, 74, 276, 299.
- Buenos Aires, 25
- Buğdan, 469.
- Bulak, Adnan, 118
- Bulgaristan, 17, 20, 57, 58, 73, 88, 98, 105, 117, 126, 147, 149, 150, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 164, 165, 173, 185, 186, 189, 190, 197, 220, 235, 236, 237, 276, 281, 285, 286, 297, 374, 391, 398, 460, 469, 485, 503, 523, 524.
- Bulka, Nonda, 100, 103.
- Bursa, 17, 161, 220, 226, 237, 372, 377, 454, 506, 508.
- Butrintos, 348.
- Bükreş, 29, 142, 333, 355.
- C
- Caculi, Âsaf, 48.
- Cami, Tefta, 106, 108, 111, 250, 252, 331.
- Canevi, Yavuz, 433.
- Cani, Shkelqim, 518.
- Carlos, 470.
- Caya, 83.
- Cebesoy, Ali Fuat, 7.
- Cenevre, 76, 77.
- Cenkçi, Beyhan, 454.
- Cenkçiler, Abdülkadir, 454.
- Ceyhun, Demirtaş, 236.
- Cezayir, 25, 281, 366, 396, 404, 407, 470.
- Chea Sim, 275.
- Ciano, Kont, 45, 46, 293, 321.
- Cinci Hoca, 492,
- Civan-Kapucubaşı Sultanzade Mehmed Paşa, 492.
- Cumalı, Necati, 173, 236.
- Ç
- Çağlar, Cavit, 519.
- Çağlayangil, İhsan Sabri, 399, 506.
- Çajupi, Andon Zako, 103-105.
- Çaka, Mehmet, 509.
- Çako, G., 468.
- Çalışlar, Celâl, 343, 344.
- Çalışlar, İzzeddin, 343.
- Çami, Foto, 282.
- Çanakkale, 20, 156, 291, 343, 372.
- Çankaya, 25, 27, 28, 508.
- Çarçani, Adil, 15, 16, 22, 28, 99, 116, 118, 130, 131, 132, 133, 141,

- 187, 250, 254, 258, 261, 262, 277, 284, 286, 298, 299, 301, 330, 331, 376, 392, 412, 423, 472, 475, 477, 478, 480, 483, 484, 517, 518, 537, 538, 539, 545, 546.
- Çaşku, Çashku, 176.
- Çavuşesku, Nikola, 191, 412, 469.
- Çekoslovakya, 88, 92, 98, 149, 150, 167, 295, 441, 444.
- Çela, Seyfettin (Sefedin), 171, 191.
- Çelebi, Işın, 517.
- Çeşme, 317.
- Çetiner, Yılmaz, 64
- Çiftligu, Kostaq, 84, 85, 86, 89, 90, 94, 97, 129, 131, 140, 169, 191, 230, 234, 250, 278, 288, 360, 361, 362, 365, 367, 418, 420, 429, 458, 466, 471, 472, 477, 545.
- Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC, Kıta Çin), XV, 14, 62, 66, 67, 76, 88, 120, 122, 124, 125, 127, 150, 167, 170, 219, 317, 367, 435, 457, 458, 461, 468, 469, 470, 471, 479, 480, 481, 525, 544.
- Çina, Faik, 194.
- Çitler, Abdullah, 220.
- Çorum, 140.
- Çunking, 76.
- D
- Dafnita, 344.
- Dağ, Halil, 237.
- Dalmaçya, 221.
- Damad Ferit Paşa, 388
- Danimarka, 82, 110, 129, 146, 152, 356.
- Danişmend, Basri Reşid, 39, 500.
- Dassia, 344.
- Daum, 390.
- Davud Paşa, 489.
- Debre, 443.
- Dedeagaç (Alexandropolis), 148, 172.
- Demirel, Ahmet Rüşti, 39, 500.
- Demirel, Süleyman, 31, 69, 70, 505, 518, 519.
- Demirköy, 78.
- Demre, 311.
- Denizli, 212, 278.
- Denktaş, Rauf, 452.
- Develioğlu, Ferit, 152.
- Dhamo, Ligor, 257.
- Dhrama, Mümtaz, 335.
- Dikerdem, Mahmut, 8.
- Dilan, Remzi, 278, 285.
- Dilek Burnu, 223.
- Dimitrov, Görgi, 164.
- Diñç, Nihat, 8.
- Diñçmen, Üstün, 488.
- Diyarbakır, 491.
- Dizdareviç, Raif, 401, 402, 448.
- Dkumgjka, Minella, 326.
- Dode, Ferdinand Taha, 450.
- Dode, Petro, 276, 278-282, 284, 288, 289, 296, 298-301, 303, 413, 414.
- Doğan, Ali, 252.
- Dokianos, Spiridon, 283.
- Dolmabahçe, 417, 433.
- Dönmez, Mehmet, 246, 253, 335, 336, 359, 465, 469, 481, 482.
- Dublin, 20, 21, 78, 367.
- Dubrovnik (Ragusa), 220, 221.
- Dukagin oğlu Ahmed Paşa, 490.
- Dumont, Paul, 126.
- Durres (Draç, Durazzo), 33, 45, 85, 97, 143, 151, 162, 202, 204, 217, 219, 229, 244, 252, 262, 263, 275, 277, 292, 293, 294, 295, 305, 306, 309, 327, 334, 407, 451, 454, 465, 487, 509, 511, 512, 513, 515.
- E
- Edhesa (Vodina), 172, 248.
- Edirne, 17, 156, 208, 212, 290, 308, 309, 343, 391, 462, 489.

- Edremit, 220.
 Efes, 317, 416, 516.
 Eflâk, 414,
 Ege, 32, 189, 321, 333, 334, 372, 391,
 423, 522.
 Eğriboz, 495.
 Ekinci, Berhan, 372, 417, 419, 420.
 Ekiz, Ziya, 119.
 Elazığ, 17.
 Elbasan, 45, 85, 89, 97, 127, 136, 138,
 202, 247, 252, 276, 309, 334, 340,
 355, 357, 398, 422, 482, 513.
 Elçin, Şükri, 173.
 Enver Hoca, (Hoxha, Enver), 10,
 13, 15, 22, 31, 32, 52, 53, 54, 59,
 62, 66, 83, 84, 85, 86, 90, 92, 93,
 131, 133, 134, 135, 163, 164, 165,
 166, 183, 187, 188, 189, 197, 226,
 227, 233, 243, 244, 246, 247, 261,
 275, 277, 279, 280, 282, 283, 284,
 286, 296, 297, 303, 311, 342, 379,
 384, 388, 423, 426, 431, 436,
 438, 448, 466, 467, 468, 486,
 503, 513, 515, 533, 545.
 Enver Paşa, 135.
 Epir, 61, 342.
 Erdem, Kaya, 331.
 Erdoğan, Celâl, 271.
 Ergin, Oktay, 257, 258.
 Ergiri, Bkz. Gjirokastra, 32, 85, 307-
 309, 342,
 Erkan, Nazmi, 346.
 Erkin, Behiç, 49.
 Erkin, Ulvi Cemal, 297.
 Erkut, Halil Sezai, 71.
 Erner, Erdem, 8.
 Ersoy, Bekir, 456.
 Ersun, Ömer, 157, 161.
 Erzurum, 17, 73, 280.
 Esat Toptanı Paşa, 33, 34.
 Esenbel, Melih, 8.
 Eisenboğa, 161, 433.
 Esendal, Memduh Şevket, 7, 229.
 Eskişehir, 316, 317, 475, 516.
 Esmer, Ahmet Şükri, 42, 65.
 Ethem Bey Camii, 228, 229, 486.
- F
- Fan, 471.
 Fatih, Sultan Mehmed II, 101, 102,
 106, 107, 178, 385, 389.
 Ferhad Paşa, 491.
 Ferit Paşa, Avlonyalı, 224, 496, 497.
 Ferit Paşa, Damat, 388, 496..
 Fieri, 97, 202, 310, 311, 317, 318, 319,
 342, 369, 514.
 Finike, 311.
 Finlandiya, 177, 281.
 Fitso, Rauf, 35, 499.
 Fizan, 75.
 Florina, 172-174, 455.
 Foça, 317.
 Frankfurt, 77
 Fransa, 7, 24, 33, 45, 49, 50, 59, 63,
 67, 75, 97, 120, 122, 124, 125, 126,
 127, 129, 133, 149, 150, 168, 176,
 351, 371, 410, 449, 470, 471, 496,
 544.
 Fuad Bey (İşgüder), 37-39, 500.
 Fuad Paşa, Müşir "Deli", 75.
- G
- Ganev, 460, 469.
 Gedik Ahmed Paşa, 489.
 Gediz, 76.
 Gegprifti, Llambi, 251, 330, 331.
 Gelibolu, 81, 156, 291.
 Genç Osman, 491.
 Genscher, 403, 407, 409, 410.
 Gentile, Francesco Carlo, 96, 93,
 123, 127, 288, 395.
 Géraldine, Kraliçe, 45, 293.
 Gereade, Rıdvanbeyoğlu Hüsrev, 7.
 Giresun, 309.

- Girgin, Kemal, .
 Girit, 493, 494, 495.
 Giritli Mustafa Nailî Paşa, 495.
 Gjata, Fatmir, 100.
 Gjevori, İbrahim, 422.
 Gjika, Victor, 473.
 Gjinushi, Skender, 282.
 Gjirokastra (Ergiri), 32, 85, 307, 308, 342, 343.
 Gjylani Shehu, 24, 27, 29, 198, 274, 278, 280.
 Golemi, Adem, 292, 304.
 Gorbaçov, 92.
 Göğüs, Hasan, 176, 180, 184.
 Gökçen, Celâlettin, 182.
 Gökmen, Oğuz, 8.
 Gönül, Vecdi, 317.
 Gör, Yavuz, 9.
 Grenada, 92.
 Guatemala, 92.
 Guzzoni, General, 45.
 Güçlü, Erdoğan, 257.
 Gülmez, Erdinç, 148, 172, 454.
 Günbay, Müveddet, 468, 516.
 Gündüz, Emin, 242.
 Güneş gazetesi, 278, 281, 285.
 Güneş, Doğan, 518.
 Güney Afrika, 261.
 Güney, Bahaeddin, 269-272, 420, 458, 460,
 Günver, Semih, X,
 Gürsel, Nedim, 199,
 Gürün, Kamuran, X, 4,
 Gürüz, Kemal, 454,
 Güven, Altan, 200,
 Güvendiren, Ekrem, 157.
 Güvener, Adnan, 436.
- H**
 Habeşistan (Etiyopya), 46.
 Hajdini, İzzedin, 257.
 Halefoğlu, Vahit, , 17, 18, 24, 27, 28, 29, 87, 121, 169, 185, 215, 227, 245, 251, 331, 360, 362, 364, 368, 369, 370, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 408, 409, 448, 451, 452.
 Halefoğlu, Zehra, 28, 29.
 Halep, 77.
 Haliloğlu, Orhan, 454.
 Hametay, Lavdosh, 219, 230, 231.
 Hançerli, Yüksel, 290.
 Hanku, Rahman, 280.
 Harizi, Fathbardth, 137, 138.
 Hasa, Agim, 469.
 Hasa, Atlıye, 271.
 Hasan Paşa, Müşir, 47.
 Hasan Rıza Paşa, 32.
 Haso, Pertev, 313.
 Hatay, 212, 309.
 Hayati, Marash, 339, 473.
 Hayrettin, Şakır, 55.
 Hazar, Behiç, 459.
 Helsinki, 77, 78.
 Herseg Novi, 221.
 Hırvatistan, 88, 220, 485, 488.
 Hotova, Myslim, 227, 437.
 Houston, 331.
 Hoxha (Hoca), Enver, 134, 251, 257, 454.
 Hoxha, Kostandin, 134, 251, 257, 454.
 Hruşçov (Kruşçev), Nikita, 62, 166.
 Hürrem Sultan, 490, 497.
 Hürriyet gazetesi, 219, 239.
 Hysay, Agim, 263.
- I**
 İgumenitsa, 307, 344-346.
 İpsos, 344.
 Irak, 186, 331.
 Isai, Hekuran, 298.
 İsufl, Beqir (Bekir), 506, 507.
 Işık, Hasan Esat, 11.

İşkodra, (Shkoder), 84, 366.
Ivanay, Nikola, 38.

İ

İçel, 280.
İkiz, Ziya, 24.
İlhan, Muzaffer, 278, 295.
İlkan, Turgut, 68.
İnal, Kaya, 237
İnalçık, Halil, 505.
İngiltere, 24, 45, 49, 235, 285, 348, 351, 433, 496, 502.
İnönü, Erdal, 423, 425.
İnönü, İsmet Paşa, 31, 49, 50, 498, 503.
İpsala, 148, 156, 172, 313, 372.
İran, 147, 170, 185, 186, 189, 298.
İskeçe (Xanthi), 148, 172.
İskender Bey, Kastriot, 45, 126, 165, 166, 178, 194, 243, 259, 294, 306, 321, 389, 397, 486, 507.
İskenderiye, 76.
İsmail Kemal, 32, 130, 224, 226, 379, 380, 382, 383, 386.
İsrail, 132, 185, 261.
İsveç, 26, 129, 281.
İsviçre, 149, 323, 374,
İtalya, 31, 43, 45, 46, 47, 50, 52, 54, 55, 59, 63, 66, 67, 76, 87, 92, 93, 96, 98, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 141, 168, 170, 173, 190, 265, 293, 348, 351, 367, 395, 449, 471, 502, 544.

J

Jivkov, Todor, 158, 191, 236, 460.
Julien, Eric, 177.

K

Kaçi, Nesip, 372, 396, 408, 411, 469.
Kadar, İstvan, 100.
Kadare, İsmail, 101.

Kafetan (Qafa Thanos), 212, 213, 215, 347, 483.

Kahire, 76.

Kahramanmaraş, 280.

Kakaviya, 343, 347.

Kalabria, 395.

Kalaycı, Viola, 328.

Kamberi, Ahmet, 282, 440, 443-446.

Kamboçya, 275, 281.

Kandemir, Nüzhet, 242, 368, 369, 374, 376, 377, 405, 406, 456, 457, 460.

Kanuni Sultan Süleyman, 490.

Kapo, Hüsnü, 431.

Kapo, Vito, 16, 260, 374, 430, 431, 432, 433, 434, 477, 515.

Kapo, Vito, 16, 260, 374, 430-434, 447, 515.

Kapplani, Muhammed, 230, 278, 289, 412, 469, 518.

Kapplani, Muhammed, 230, 278, 289, 412, 469, 518.

Kara Ahmed Paşa, 490, 497.

Kara Mehmet Paşa, 7.

Kara Murad Paşa, 437,

Kara, Hüseyin, 160, 161.

Karabuda, Zeki Hakkı, 39, 500.

Karaca, Metin Özdemir, 23, 73, 78, 343.

Karaçi, 78.

Karadağ, 33, 219, 221-223, 290, 292, 355.

Karadeniz, 394, 511, 519, 520.

Karaduman, Necmettin, 15, 189, 245, 274, 278, 282, 299, 304, 338, 371, 413, 415, 477, 513.

Karaduman, Selma, 277, 303.

Karakas, 77.

Karakaş Mehmet Paşa, 491.

Karal, Nejat, 326.

Karamani Mehmet Paşa, 489.

- Karaosmanoğlu, Yakup Kadri, 8, 10, 43, 74, 236, 387, 407, 497, 501.
- Karasapan, Erdinç, 278, 280, 287, 289.
- Karlofça, 495.
- Kars, 208, 212.
- Kavaja, 83, 203, 217, 244.
- Kavala, 148, 172, 448, 455.
- Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 395.
- Kavur, Kemal, 56, 57, 503.
- Kayseri, 309.
- Keklikoğlu, Ruhi, 509.
- Kellezi, Abdul, 71.
- Kemal Bey, dişçi, 335.
- Kemankeş Mustafa Paşa, 492.
- Kenanoğlu, Mustafa, 61, 62, 64, 73, 76, 504, 505, 529.
- Kepez, 311.
- Kerkira, 344.
- Kesici, Tahsin, 436.
- Keskin, Cenap, 157.
- Keskin, Yıldırım, 9.
- Keşan, 156.
- Kıbrıs, 8, 9, 19, 61, 63, 64, 65, 68, 69, 71, 77, 78, 186, 189, 281, 285, 286, 452.
- Kırgız, Pekin, 437, 468, 516.
- Kırıkkale, 303.
- Kızılcahamam, 209, 267, 455.
- Kilercioğlu, Orhan, 257.
- Kim İl Sun, 129.
- KKTC, 448, 452, 453.
- Klojka, Beqir (Bekir), 83, 103, 150, 225, 231, 250, 313.
- Koca Sinan Paşa, 490.
- Kocaeli, 309.
- Koman, 179, 183, 193-195.
- Kondo, 344.
- Konya, 76, 78, 112, 230, 248, 256, 291, 309.
- Korbeci, Shane, 111, 136, 137, 179, 195, 196, 234, 254, 257, 259, 260, 262, 263, 264, 282, 324, 362, 480.
- Korca (Görice), 33, 112, 127, 128, 135, 137, 138, 280, 309.
- Korfu, 321, 344, 348.
- Kosova, 88, 93, 185, 197, 280, 389, 391, 392, 393, 394, 398, 466, 486, 488.
- Kostanjiça, 221-223.
- Kostaq Çiftligu, 84, 85, 86, 89, 90, 94, 97, 129, 131, 140, 169, 191, 230, 234, 250, 278, 288, 360, 361, 362, 365, 367, 418, 420, 429, 458, 466, 471, 472, 477, 545.
- Kotor (Boko Kotorsko), 221-223.
- Köprülü Fazıl Ahmet Paşa, 494, 495.
- Köprülü Fazıl Mustafa Paşa, 494.
- Köprülü Mehmet Paşa, 387, 494, 495.
- Köprülü Numan Paşa, 495.
- Kraja, Osman, 111, 282, 314, 388, 392, 397, 436, 437, 467, 513, 544.
- Kreşimir, Tomić, 223, 223.
- Kroi, Agim, 163, 234.
- Kruja (Akçahisar), 116, 126, 178, 244, 245, 421.
- Kulin, Orhan, 22.
- Kumanova, 175, 454.
- Kumluca, 311.
- Kuneralp, Zeki, 8.
- Kupi, Abbas, 55.
- Kurt, Işık, 468, 469, 516.
- Kurtbay, Yalçın, 28.
- Kuşadası, 223, 317.
- Kuştaoğlu, Metin, 25.
- Kutay, Hazım, 278.
- Kuyucu Murad Paşa, 491.
- Kuzey Kore, 13, 129, 288.

Küba, 98, 122, 124, 125, 127, 128,
150, 322, 470, 471, 544.
Küçükəsət, 341.
Küflü, Ahmet, 147, 158, 237.
Kürkçüoğlu, Ömer, 436.
Kyçyku, Kopi, 349-353.

L

Lahey (Den Haag), 20, 75, 334, 340,
348.
Lahyanin, Yusuf, 38.
Lazri, Sofokli, 251, 480.
Legrain, Madame, 97.
Legrain, Philippe, 97, 449, 471.
Lehistan, Bkz. Polonya, 491.
Leshi, Hacı, 85, 509.
Leskoviku, Cavit, 41.
Lezha, 321.
Librazhd, 516.
Limni, 32, 333.
Lipe, Aleksander, 140, 257.
Lizbon, 78.
Londra, 20, 24, 32, 48, 49, 50, 51,
74, 76, 340.
Lopliku, Bashkim, 520.
Lozan, 34, 60, 74, 75, 76, 147, 151,
152, 155, 229, 235, 249, 392, 452,
524.
Lushnja, 342.
Lübnan, 185.
Lütem, Ömer E, 9, 448, 460.

M

Macaristan, 88, 98, 123, 125, 494.
Madrid, 76, 77.
Mahmud II, 101.
Makedonya, 65, 116, 172, 173, 213,
228, 342, 355, 356, 357, 391, 392,
393, 398, 455, 483, 485, 486,
487.
Malile, Reis, 22, 70, 71, 72, 79, 85,
86, 87, 88, 90, 92, 99, 116, 118,

121, 125, 128, 135, 136, 137, 169,
170, 176, 179, 185, 186, 187, 189,
198, 207, 209, 214, 215, 219, 227,
234, 246, 250, 251, 266, 272,
282, 285, 296, 301, 311, 321, 322,
331, 360, 362, 366, 369, 370,
376, 399, 400, 401, 402, 403,
405, 406, 407, 408, 409, 410,
411, 412, 448, 451, 472, 479,
480, 481, 507, 517, 533, 540.

Malkara, 156.

Manastr (Bitola), 172, 173, 247, 347,
391.

Manisa, 74, 75.

MaoZe Dung, 129.

Mardin, 74.

Marko, Rita, 16, 277, 278, 286, 288,
296, 301, 413, 414, 415, 416, 417,
418, 420, 421, 422, 423, 424,
425, 426, 427, 428, 472, 475, 476,
477, 515.

Markohasan, Bylbyl (Bilbil), 271.

Marmara, 56, 454, 516.

Mekik, Metin, 425, 459.

Meksi, Aleksandr, 485, 519.

Meksika, 173.

Melek, Faik, 9.

Melica, Jorgo, 30, 162, 170, 171, 191,
234, 251, 252, 351, 352, 353, 354,
450, 451, 510.

Memiş Paşa, 495.

Menemencioğlu, Numan, 49.

Menzilci, Yashar, 111, 122, 230, 231,
307.

Mere Hüseyin Paşa, 492.

Meriç Nehri, 156.

Meriç, Mustafa, 336.

Metvvalli Abouserie Soliman, 127,
150.

Mısır, 76, 103, 122, 127, 129, 150, 151,
322, 367, 444, 471, 492, 493, 544.

Midilli, 32, 333.

Mile, Ligor, 505.
 Miloş, 389.
 Mimar Sinan, 390, 391.
 Miska, Pali, 276.
 Mitrushı, 142.
 Moğolistan, 97.
 Moscani, Pietro, 468.
 Moskova, 7, 8, 11, 55, 61, 66, 76, 86,
 88, 164, 165, 208.
 Mostar, 221.
 Muftiu, Manush, 298.
 Muhammedi, Luan, 225, 311, 313,
 315, 383, 386, 514.
 Muhammedi, Sanie, 313.
 Muharrem, 83, 268.
 Muhtari, Besnik, 432.
 Mumcu, Uğur, 22.
 Murad IV, Sultan, 492.
 Murad i, Sultan Hüdavendigâr,
 341,411,
 Murati, Osman, 139, 140, 149, 201,
 254, 327, 511.
 Musaraj, Shevqet, 100.
 Muskat, 22.
 Mussolini, 293, 321.
 Müslimi, Enver, 334.
 Myrto, Fiqirete, 421.

 N
 Namık Kemal, 387.
 Nanking, 76, 77.
 Napoli, 78.
 Nase, Nesti, 70.
 Nashi, Nesti, 399.
 Nasuh Paşa, 491.
 NATO, 63, 78, 96, 168, 486.
 Nehir, Levent, 336.
 Nesin, Aziz, 355.
 New York, 78, 87, 179, 227, 400, 402,
 403, 458, 459, 517.
 Niğde, 162, 512.
 Nikola, Karadağ Kralı, 292.

Niksar, 226.
 Nissaki, 344.
 Niş, 219.
 Nişani, Dr. Ömer, 53.
 Niyazi Bey, Resneli, 247.
 Nurelgin, Hasan, 60, 73, 76, 504,
 529.
 Nureş, Nurver, 213, 215, 409.

O

Ohri, 111, 136, 172, 228, 247, 347,
 355, 356, 357, 393, 486.
 Ohrili Hüseyin Paşa, 491.
 Okyayüz, Tevfik, 68.
 Olgaçay, İsmail Berduk, 8.
 Orbay, Hüseyin Rauf, 51, 452.
 Oslo, 77, 457.
 Ottawa, 457.

Ö

Öcel, Hüseyin, 506.
 Öğüt, Selim, 252.
 Ölçer, Turan, 506.
 Önder, Zühtü, 326.
 Özal, Bozkurt, 433.
 Özal, Turgut, 17, , 21, 27, 28, 131,
 133, 187, 287, 297, 331, 371, 372,
 376, 382, 412, 433, 434, 476,
 478, 484, 485, 486, 487, 488,
 517, 520.
 Özdemir, Sener, 278.
 Özpay, Argun, 68.
 Öztekin, Güner, 29, 208, 209, 235,
 236.

P

Pakistan, 454.
 Papa Eftim, 249.
 Papandreu, 333, 351, 404, 453,
 Papasliotis, Apostolos, 127, 245.
 Papoulias, 370, 452.
 Parga, 346.

- Paris, 8, 11, 20, 24, 33, 38, 49, 50, 58, 60, 75, 76, 77, 118, 120, 152, 343, 351, 502, 503. Parmoor, 51.
- Paskali, Odhise, 397.
- Pekin (Beijing), 66, 85, 120, 316, 412, 437, 448, 452, 457, 458, 459, 460, 468, 469, 470, 471, 479, 516, 517.
- Peşte, 491.
- Petkim, 318.
- Peze, 83, 202, 294, 295, 306.
- Pindus, 344.
- Pire, 342.
- Plaka, Sokrat, 15, 111, 131, 140, 163, 169, 171, 176, 179, 180, 181, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 198, 250, 282, 314, 334, 335, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 380, 382, 388, 405, 406, 441, 469, 472, 474, 475, 477, 478, 484, 515, 536, 545.
- Pobička, 280.
- Pogradets, 136, 138, 309.
- Pojani, Petrq, 335, 418, 419, 422.
- Polio, Stefenaq, 251.
- Polonya, 34, 88, 98, 124, 141, 223, 234, 295.
- Pop, Gheorghe, 98, 129, 469.
- Popa, Ylli, 421.
- Prag, 61, 75, 77, 78.
- Preşova, 394, 426.
- Preveze, 342, 345, 346.
- Pribiçeviç, Novak, 470.
- Princip, Gavrilo, 221.
- Prizren, 393.
- Pulaha, Selâmi, 505.
- Pulur, Hasan, 219.
- Puto, Arben, 119.
- Q
- Qemo, Gani, 286, 432.
- Qirici, Simón, 509.
- R
- Reagan, Ronald, 92.
- Resne, 172.
- Rey, Cemal Reşit, 297.
- Rıza Paşa, (Hasan Rıza Paşa), 32, 101, 290.
- Rinas (Rhinas), 79, 81, 278, 323, 434.
- Rio de Janeiro, 8, 75.
- Rista, Stavri, 191.
- Rizan, 221, 222.
- Rodnik, 494.
- Rodos, 495.
- Roma, 45-47, 75, 96, 123, 124, 180, 348, 351, 354, 355, 367, 502.
- Romanya, 124, 125, 189, 190, 262, 291, 412, 525.
- Rousseau, 470.
- Rumeli, 65, 173, 236, 394-396, 492, 494, 496, 521.
- Ruşçuk (Ruse), 73.
- S
- Sağlam, Mehmet, 511.
- Sakarya, 235, 343, 521.
- Sakız, 32, 333, 495.
- Salâhattin Saip Bey, 34.
- Salzburg, 78.
- Samsun, 110, 394.
- San Fransisco, 76.
- Santiago, 77.
- Sarajevo (Saraybosna), 219-221.
- Saranda, 32, 45, 307, 346, 347-349.
- Sarımsaklı, 348.
- Sav, Ergun, 9, 30.
- Sava, 494.
- Saydam, Dr. Refik, 50.
- Saydam, Hülya, 321, 334, 335, 513.
- Saygun, Adnan, 176.
- Selanik (Thessaloniki), 145, 146, 148, 156, 172, 173, 247, 248, 308, 358, 391, 394.

- Semiz Ahmet Paşa, 490.
 Serin, Necdet, 436, 467, 468, 516, 544.
 Serkis, 454.
 Serreği, Alfred, 519.
 Shehu, Gjylani, 24, 27, 29, 198, 274, 278, 280.
 Shehu, Mehmet, 31, 69, 70, 85, 89, 90, 114, 505.
 Shehu, Ramiz, 326.
 Sheki, Ruhi, 326-328.
 Shijaku, Sali, 278, 464, 465.
 Shkoder (İşkodra), 32, 45, 90, 97, 100, 101, 127, 151, 179, 183, 192, 193, 194, 202, 274, 275, 277, 280, 289, 290, 291, 292, 304, 305, 308, 319, 320, 321, 343, 355, 391, 398, 461, 463, 465, 475, 509, 512, 515.
 Shtylla (İtyla), Behar, 64, 274.
 Shuteriqi, Dhimiter S.100, 101, 102, 105.
 Sırbistan, 391, 488.
 Sicilya, 395.
 Singapur, 22.
 Sinop, 77.
 Sipahiu, Xhafer, 298.
 Sisam, 32, 333.
 Sivas, 17, 19, 309.
 Sofya, 36, 37, 51-53, 55, 129,
 Sokollu, Adem, 508.
 Somer, Tarık, 425, 436.
 Sönmezay, Sertaç, 257.
 Spasse, Sterjo, 100.
 Split, 220.
 SSCB (Sovyetler Birliği, Rusya), 123, 261, 281, 285.
 Stalin, 13, 66, 164, 165, 202.
 Stalin, 13, 66, 164, 165.
 Stockholm, 76.
 Strasburg, 78.
 Struga, 111, 172, 228, 229, 247, 356.
 Subaşı, Pertev, 67, 118.
 Sultan İbrahim, 492.
 Sultanahmet, 417.
 Sunay, Cevdet, 508.
 Suriye, 291, 298, 493.
 Süelkan, Bora, 272.
 Sürenkök, Teoman, 425, 457, 458, 459.
 Sveti Stefan (Aya Stefanos), 223.
 Sydney, 148.
- Ş
- Şahin, Halil İbrahim, 278.
 Şala, Recep, 38.
 Şam, 20, 236, 493.
 Şemsettin, Sami, 118, 163.
 Şimşir, Balkan, 357.
 Şimşir, Can, 357.
 Şimşir, Gülgün, 282, 298, 357
- T
- Tabaniyassı Mehmed Paşa, 492.
 Tacer, Pulat, 464.
 Tachko, Kotcho, 56, 57, 503.
 Tahran, 7, 75, 76, 78.
 Tako, Ferdinand, 336.
 Tanriöver, Hamdullah Suphi, 248.
 Tanzanya, 84, 322.
 Tarhuncu Ahmed Paşa, 493.
 TARİŞ, 260, 318.
 Taşoz, 334.
 Tatar ağası, Ercüment, 73, 77, 509, 530.
 Tatu, Gülsen, 512.
 Taylan, Arel, 82, 90, 149, 155, 169, 228, 229, 234.
 Tepedelen (Tebelena), 342.
 Tepedelenli Ali Paşa, 389.
 Texas, 342.
 Tezel, Necdet, 131, 175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 194,

- 195, 196, 197, 198, 237, 274, 326,
368, 400, 512, 536.
Thatcher, Margherite, 434.
Thomai, Themie, 111, 162, 282, 285,
298, 511.
Titiz, Tınaz, 139, 253, 254, 255, 257,
258, 259, 260, 261, 262, 263,
264, 310, 324, 335, 364, 395,
430, 440, 513.
Tito, Josip Broz, 66, 164.
Titograd, 355.
Tlemsen, 396.
Tokay, Tahir Lütü, XII, 18-20, 51,
52, 357, 443, 444,
Toker, Günseli, 22.
Toker, Selçuk Nahit, 20, 21, 22, 23,
29, 73, 78, 89, 131, 188, 530.
Tokyo, 76.
Topçuoğlu, Fırat, 235.
Topkapı Sarayı, 417.
Toptani, (Esat Toptani Paşa), 33,
34.
Toros, 226.
Toskay, Tunca, 339.
Totozani, Şemsi, 57.
Tozaj, Sihat, 90, 234, 278, 280,
298, 314, 533.
Trablus, 22.
Trabzon, 279, 280.
Trakya, 65, 248, 342, 455.
Transilvanya, 490.
Tugay, Hulusi Fuad, 10, 22, 43, 46,
47, 60, 73, 75, 76, 95, 502, 503,
529.
Tukuçi, İbrahim, 506.
Tumbul, Yıldız, 437, 451, 468, 516.
Tuna, 73, 391, 462, 494, 497.
Tuncel, Erhan, 147, 157, 236.
Tunçbilek, Gündüz, 25.
Tunus, 78.
Tülümen, Turgut, 9, 160.
Türemen, Behçet, 68.
Türker, Şahabettin, 454.
Türk geldi, Ali Fuat, 75.
Türk geldi, Ali, 8, 43, 501.
Türk geldi, M. Emin Ali, 35, 73, 75,
528.
Türkmen, İlder, 169, 399.
Türmen, Rıza, 22.
Tüzel, Erdim, 176, 184, 196, 236.
- U
Uçi, Alfred, 473.
Ulan, Batur, 97.
Ulguinaku Esmâ, 514.
Uluçevik, Tugay, 22.
Uludağ Üniversitesi, 17.
Uludağ, 226.
Unan, Bilgin, 22.
Urağan, Seyit, 160.
Urfa, 394.
Usanma, Uğur, 224.
Uşaklıgil, Halit Ziya, 236.
Uyvar, 494.
Uzun, Mehmet Zeki, 278, 304.
- Ü
Ülkümen, Selâhattin, 9.
Ümitköy, 16.
Ünaydın, Ruşen Eşref, 31, 35, 41,
42, 43, 73, 74, 407, 501, 528.
Ünver, Tunç, 450.
Üsküp (Skopje), 391.
- V
Van, 17.
Vasho, İlia, 520.
Vathi, Gaye, 271.
Vazof, İvan, 105.
Velo, Gjerg, 422.
Verlatzi, Şevket Bey, 46.
Verria, Albert, 421.
Veyselli, Cihat Rüştü, 73, 77, 505,
507, 529.

- Vezirköprü, 494.
 Vietnam, 112, 124, 129, 133, 150, 281, 332.
 Viktor Emanuel, Kral, 46, 502.
 Viora (Avlonya, Valona), 32, 35, 45, 130, 151, 191, 219, 224, 225, 226, 256, 275, 280, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 376, 378, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 390, 398, 421, 475, 496, 499, 514, 516, 543.
 Vito, Piro, 123.
 Viyana, 369, 479.
- W
 Washington, 241.
 Wellington, 367.
 Wied, Wilhelm, 33.
- X
 Xhuvani, Dhimitër, 100.
 Xhuvell, Lüfter, 437.
 Xi Zhao-ming, 122.
 Xoxa, Jakov, 100.
- Y
 Yalova, 49.
 Yalta Antlaşması, 55.
 Yanya (Ionina), 79, 290, 307, 321, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 391.
 Yavuz Sultan Selim, 490.
 Yavuzalp, Ercüment, 9, 179.
 Yazar, Mehmet, 366, 371, 372, 379,
 Yedikule, 492.
 Yemişçi Hasan Paşa, 491.
 Yeni Delhi, 75.
 Yeni Zelanda, 367.
 Yeşilköy, 161, 223.
 Yıldırım, Hakkı, 83, 90, 272, 273.
 Yıldırım, Sabahattin, 278.
 Yıldız, Ali, 120, 150, 154, 155.
 Yıldız, Hatice, 271.
 Yıldız, Hüseyin, 270, 271.
 Yılmaz, Mesut, 350, 358, 359, 361, 362, 366, 460,
 Yirmi Sekiz Çelebi Mehmet Efendi, 7.
 Ylli, Âjet, 191.
 Yücel, Yaşar, 236.
 Yücelen, Reyyan, 252.
 Yücelen, Ulvi, 219, 251, 252, 253, 513.
 Yürür, Şükrü, 433.
- Z
 Zagreb, 219, 488.
 Zeko, Luan, 139.
 Zhulali, Safet, 519, 520.
 Zogu, Ahmet, , 10, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 55, 219, 293, 305, 349, 466, 482, 498, 499, 500, 501, 502, 503.
 Zoto, Leonardo, 314, 473.
 Zumazen Zurnazen Mustafa Paşa, 493.
 Zürich, 180,417, 419, 420.